

דף קכ.

עין משפט ג.

או"ח סימן תעה פעיף ז

ז. יא. אין חיוב אכילת מצה אלא בלילה הראשונה בלבד^כ, וגם בלילה הראשונה יוצא בכזית מצה^ל.

כ. דכתיב "בערב תאכלו מצות", אבל מכאן ואילך יכול לאכול כל דבר ולא מצה, ובלבד שלא יאכל חמץ שאסרו כל שבעה דכתיב "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם" ואף שכתוב ג"כ "שבעת ימים תאכל מצות" למדו רבותינו מ"ג מידות שהתורה נדרשת בה שאין פסוק זה לחובה אלא רשות, והוא מגמ' פסחים דף ק"כ ע"א, אבל אם אוכל כל שבעה יש לו מצוה. כה"ח אות ע'.

והגם שמצות סוכה כל שבעה רשות ובכל זאת מברכים כל שבעה לישב בסוכה, ובפסח כל שבעה לא מברכים על אכילת מצה, כיון שבאכילת מצה אינו אלא משום שאינו יכול לאכול חמץ כמו שאוכל בהמה טהורה משום שאינו יכול לאכול בהמה טמאה וכיון שהאכילה אינה אלא לצורך גופו לא תיקנו ברכה, אבל בסוכה כיון שהשיבה אינה צורך גופו אלא קיום המצוה אע"פ שזה רשות תיקנו לברך עליה.

והרז"ה כתב כיון שבאכילת מצה אדם יכול לעמוד כל השבעה מבלי לאכול מצה רק פירות ויחיה, אבל בסוכה אדם לא יכול להחזיק עצמו מחוץ לסוכה כל שבעה בלא שינה ג' ימים, והוא חייב לישון בסוכה ע"כ תיקנו ברכה. כה"ח אות ע"א. חייב אדם לאכול בכל סעודות יו"ט מצה כדי לצאת י"ח אכילת סעודת יו"ט. כה"ח אות ע"ב. ויכול לצאת במצה עשירה, ועיין בכה"ח אות ע"ג.

ומי שלא אכל מצה בלילה הראשון משום איזה אונס, כשאוכל אותה בשאר ימי הפסח אינו מברך על אכילת מצה, כיון שאז זה רשות. כה"ח אות ע"ה.

ל. גם בלילה הראשון שחייב לאכול ד' זיתים מדרבנן יצא בכזית אחד מן התורה. כה"ח אות פ"ז.

ואם מסופק אם אכל כזית או לא ספיקא דאורייתא לחומרא, וצריך לחזור ולאכול, אבל יאכל בלא ברכה. שם פ"ח.

וואם יש לו רק חצי זית יאכלנו בלא ברכה כי י"א דמצוה מ"מ איכא בחצי שיעור. שם באות פ"ט. ואם ידו משגת לקנות או חצי כזית מצה או כזית מרור. עדיף שאדם יצא מספק מן התורה מלקיים ודאי דרבנן. אות צ'.

עין משפט ד.

או"ח סימן תעח פ"ב

ב. מי שישן בתוך הסעודה אחר שהתחיל האפיקומן^מ והתעורר, אינו חוזר לאכול יותר.

ג. בני חבורה שישנו מקצתן בתוך הסעודה חוזרים ואוכלים^נ, אבל נרדמו כולם והתעוררו לא יאכלו, אבל נתנמנמו אפי' כולם חוזרים ואוכלים.

הגה: וכל זה אינו אלא לאחר שהתחילו לאכול האפיקומן, אבל אם השינה היתה קודם שהתחילו לאכול אותו לא הוי הפסק^ס.

דף קכ:

עין משפט א.

או"ח סימן תעח פ"ב

עין לעיל דף קכ. עין משפט ד

עין משפט ג.

או"ח סימן תעז פ"א

א. אחר גמר הסעודה אוכלים מן המצה השמורה תחת המפה כזית לכל

מ. כ"כ הכה"ח באות ט' פי' דברי מר"ן.

נ. כיון דמקצתן ערים לא הוי הפסק, מ"ב אות ח' מהלבוש. ואפי' אכלו כבר כזית חוזרין ואוכלים אם רוצים. וא"צ לברך ברכת המוציא אבל נטילת ידים צריך. כה"ח אות י"ד.

ס. ולכתחילה יש ליזהר שלא ישן בתוך הסעודה ואפי' שלא בתוך הסעודה ג"כ יש ליזהר. כה"ח אות י"ז.

אחד זכר לפסח הנאכל על השבע^ע, ויאכל אותו בהסיבה^פ ולא יברך עליו^ז. ויהיה זהיר^ק לאוכלו קודם חצות.

ע. כתב הב"ח דלהרא"ש אכילה זו אינה אלא זכר לקרבן פסח ולא לשם חובת אכילת מצה, ולרשב"ם משום חובת אכילת מצה הנאכלת עם הפסח, ע"כ צריך ב' זיתים אחד זכר לקרבן פסח והשני לשם מצות מצה הנאכלת עמו ולא מספיק בכזית אחד לצאת מהמחלוקת, וע"כ הסכמת הפוסקים לכתחלה יש לאכול ב' זיתים ובאינו יכול יאכל כזית אחד ויכוון בו זכר לקרבן פסח כדעת השו"ע, וכ"כ בבן איש חי פ' צו אות ל"ה. כה"ח אות א'.

גם הנשים חייבות באכילת האפיקומן, ומה שאוכלים אותו בסוף הסעודה כדי שישאר טעם פסח ומצה בפיו.

ו. נהגו בני עלייה שמשירין מאכילת מצה זו של האפיקומן ומניחים חתיכות קטנות בבתי יד וכיסים שלהם צרורות בשמלותם לשמירה ולחיבוב מצוה,

ז. ויורדי הים כאשר יראו סער גדול בים יטילו מן המצה של האפיקומן שבחיקם אל הים ויעמוד הים מזעפו.

ויש שנוקבין חתיכה אל האפיקומן ותולין אותה ואין בזה חשש איסור מה שנוקבין אותה ביו"ט, כ"כ המ"א בסי' ת"ק ס"ק ז'.

פ. מדברי הרמב"ם משמע דאין צריך הסיבה, וכך משמע מהירושלמי ויש לסמוך על זה בדיעבד. פר"ח. וכ"כ הח"א כלל ק"ל אות י"ג.

צ. שאינו אלא לזכר בעלמא, והוא אינו קרבן.

ק. כיון דבעיניין אכילת פסח ישנה מחלוקת דלרבי אלעזר בן עזריה אינו נאכל אלא עד חצות, ולר"ע כל הלילה ואמר רבא בזה"ז אכל מצה אחר חצות לראב"ע לא יצא י"ח דאיתקש לפסח כמ"ש בפסחים ק"כ ע"ב, וכך פסקו התוס' ועוד ראשונים, אבל הרמב"ם פסק בריש פ"ו שזמנה כל הלילה.

ו. והרא"ש כתב שנכון להחמיר כראב"ע ולאכלו עד חצות, וכן היה נוהג ר"ת למחר קודם חצות, וכ"כ הר"ן והלבוש והפר"ח.

ז. ונראה דמי שאירע לו אונס שלא אכל עד שעבר חצות לא יברך על אכילת מצה דסב"ל. ולענין ברכת ההגדה "אשר גאלנו" אם יכול לברך אותה אחרי חצות הפ"ת נסתפק בזה ואין לברך מספק. כה"ח אות י'.

וממה שכתב מר"ן השו"ע בלשון שיהיה זהיר, היינו זהירות הוא שיאכל קודם חצות אבל עבר חצות יאכל אחר חצות דמספק לא נפיק. כה"ח אות י"ב.

הגה: ויקדים עצמו לקרוא ההלל קודם חצות ר.

ר. כ"כ הר"ן והרשב"א, והטעם לפי שקרבן פסח טעון הלל באכילתו, כמ"ש בפסחים צ"ה ע"א, מיהו בתוס' בסוף פ"ב דמגילה כתבו שאין להחמיר כ"כ בהלל שהרי מדרבנן הוא, ולכתחילה יש ליזהר כדי לצאת אליבא דכו"ע.
וואם איחר אחר חצות יאמר ג"כ יהללוך בחתימת ברכה. כה"ח אות י"ד.